

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Характеристикою сучасного етапу розвитку нашого суспільства є перехід від відтворювального до інноваційного типу розвитку. Інновації є основою для розвитку підприємств, окремих галузей і економіки в цілому, оскільки технічні і технологічні рівні народного господарства є в даний час невисокими, виробнича і галузева структура невизначені, основні фонди і виробничі потужності зношені і морально і фізично.

На сучасному етапі розвитку економіки України виникла об'єктивна необхідність активізації інноваційної діяльності. На думку більшості фахівців, інноваційна діяльність стала визначальним сектором всієї економічної політики країни. Вона стає основною ланкою, проголошеної в 2011 році Урядом України інноваційної моделі розвитку країни. Без неї неможливо подолати загальноекономічну кризу і вийти на рівень економічного зростання, забезпечити приріст соціального ефекту, збалансованості макроструктури. Інноваційна діяльність визначається пріоритетною в основних програмах розвитку країни, регіонів і підприємств.

Проте, на сьогоднішній день існує велика кількість бар'єрів щодо одержання підприємствами доступу до передових технологій. Саме тому потребує подальшого дослідження основних аспектів концепції управління інноваційним розвитком підприємств, яка би враховувала потреби суспільного розвитку та обмеження, що пов'язані з використанням всіх наявних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сьогодні інновації стають ключовим чинником розвитку для більшості підприємств, тому важливо, що вітчизняні науковці акцентують свої дослідження на особливостях інноваційних процесів, що пов'язані з поліпшенням всього виробничо-

господарського потенціалу підприємств та економічного стану України загалом. Зокрема, вагомими є пошуки у цьому напрямку таких науковців, як Гринька Т. В., Новицького В. С., Писаренка Б. А., Радіонова Н. Й. та інших.

Постановка завдання. Основним завданням даної статті є дослідження основних засад формування концепції управління інноваційним розвитком підприємств, необхідна для подальшої розробки економічного механізму управління інноваційним розвитком, яка враховує потенціал підприємства, потреби суспільного розвитку та обмеження, що пов'язані з використанням всіх наявних ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес формування інноваційно сприйнятливого середовища надзвичайно складний. На думку К. Цюлковського, викладеному в його статті «Двигуни прогресу», де він спеціально розглядає проблему використання нововведень, причина неправильного відношення до відкриттів і винаходів криється в людських слабостях. Він вивів цілу систему чинників, що стоять на шляху реалізації нововведень: інертність, відсталість, консерватизм; недовіра до невідомих імен, себелюбство, вузький егоїзм, нерозуміння загальнолюдського і власного блага; тимчасові збитки, протидія незвичному з боку працівників, небажання перенавчатися, корпоративні інтереси, професійна заздрість. Представляється, що виведення Цюлковського, зроблене більше 70 років тому, є першою спробою постановки цієї проблеми [7, с. 32].

Показово, що в наші дні сказане Цюлковським К.Е. перекликається з думкою експертів ЄС, які відмічають, що внаслідок цілого ряду причин ідея, навіть найплідніша, переважно гине. У кращому разі хороша думка гальмується і затримується на десятки і сотні років. Людство ж залишається в страшному збитку [7, с. 33].

Автори «Зеленої книги» виходять з того, що поняттями, протилежними до інновації, є архаїзм і рутина [8, с. 15]. Боротьба між ними, в принципі, потрібна, оскільки далеко не завжди нове краще за старе.

Ми вважаємо, що тільки освітніх і виховних ресурсів буде для цього

недостатньо. Для корінної зміни ситуації знадобиться і підтримка ініціативних починів, і використання правових актів, санкцій, контролю, усього арсеналу засобів кадрової політики і управління демократичної держави.

Існує необмежений діапазон прояву інноваційної культури – від створення умов ефективного використання інноваційного потенціалу (особи, підприємства, організації) в інтересах розвитку суспільства до забезпечення максимальної зваженості в його реформуванні. За участю інноваційної культури можна реально добитися у сфері конкретної економіки – прискорення і підвищення ефективності впровадження нових технологій і винаходів, у сфері управління – реальної протидії бюрократичним тенденціям, у сфері освіти – сприяння розкриттю інноваційного потенціалу особи і його реалізації, у сфері культури – оптимізації співвідношення між традиціями і оновленням, різними типами і видами культур.

В той же час не можна зводити усі ці процеси тільки до впливу інноваційної культури, разом з нею існують потужні політичні, економічні, соціальні і інші чинники. Проте вони детермінуються станом культури в цілому і передусім її інноваційній складовій. Саме розвиток мотиваційної сфери, формування нової громадської системи цінностей стає необхідною умовою економічного інноваційного розвитку підприємств за умов ринку.

Поширена думка, що основним напрямом стимулювання інноваційного розвитку є оновлення основних фондів і усього парку обладнання. Проти цього, здавалося б, важко заперечити. Але посиливши таким чином виробничо-технологічний потенціал підприємства і не торкнувшись в тій же мірі інших його частин, ми отримуємо, як правило, стагнацію фінансових коштів.

Відома практика минулого, коли обладнання, що куплене за валюту, роками іржавіло в ящиках, тому що вчасно не подумали про інші компоненти загального потенціалу підприємства. Декілька в іншій формі ця проблема є присутньою і зараз. Часто-густо навіть на застарілому устаткуванні нікому працювати. Причини ясні – втрата необхідного виробничого персоналу або втрата його кваліфікації. Менеджери підприємств мають проблеми з

використанням устаткування нового покоління, тому ще не готові до цього технологічні, ремонтні і інші служби підприємств; не сформована інноваційна інфраструктура підприємства [2, с. 39-40].

На рис. 1. показана структура інноваційного потенціалу. Його основу складають інноваційна культура підприємства спільно з інноваційним кліматом, який створюються за рахунок інших компонентів потенціалу.

Внутрішні чинники переважають над зовнішніми і під час переходу підприємства із стадії виживання на стадію розвитку істотно збільшують свій вплив. Відносно мала значущість багатьох зовнішніх чинників пояснюється не їх непотрібністю, а фактичним розпадом систем галузевого і регіонального управління інноваційним розвитком підприємств.

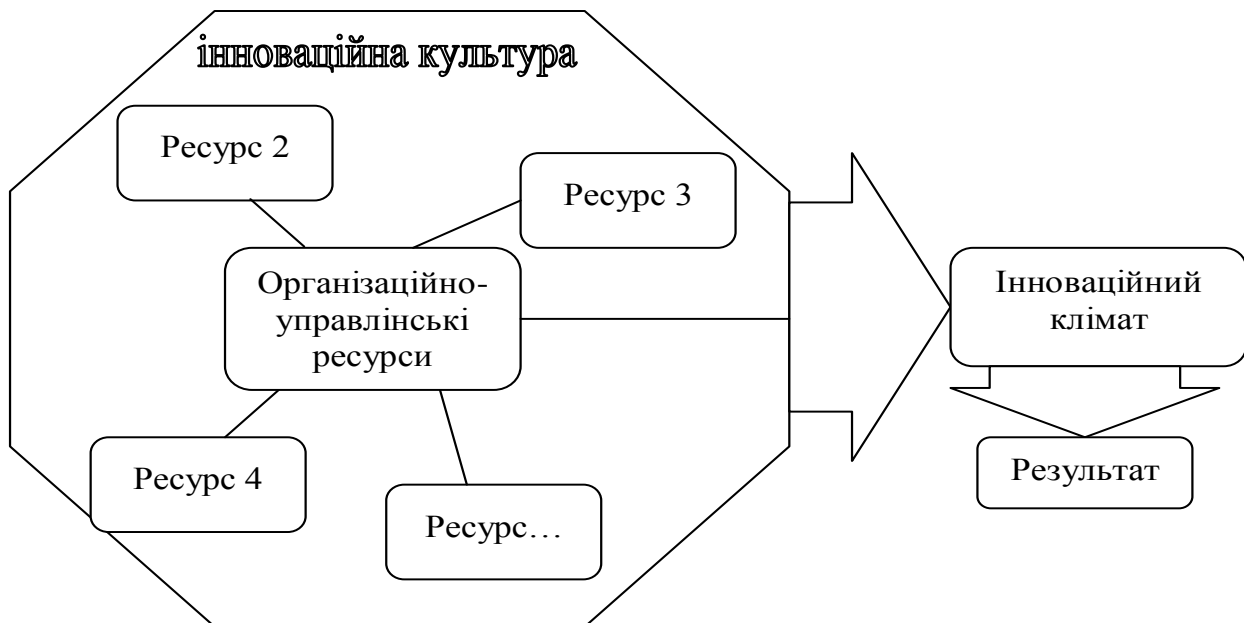

Рис. 1. Структура інноваційного потенціалу [1]

При використанні соціологічних показників стає можливим визначити реальний вплив кожного з них на інноваційну діяльність, і це важливо, оскільки навіть «благополучніші» індикатори (стан устаткування або кваліфікація робітників) не дають основи для оптимізму (кожне третє підприємство ні за станом устаткування, ні за кваліфікацією робітників не може здійснювати інноваційну діяльність). При цьому інноваційний потенціал підприємства повинний враховувати фінансовий, інтелектуальний, організаційно-управлінський і інформаційно-методичний потенціал підприємства, які, в свою

чергу, будуть впливати на мотивацію праці, культуру виробництва, створюючи сприятливі умови для змін у соціальних відносинах на підприємстві.

Дана структура інноваційного потенціалу враховує кадрові інновації, що направлені на формування стратегії управління трудовими ресурсами з метою підвищення їх кваліфікації та культури виробництва. З іншого боку, з'являється можливість наповнити конкретним змістом кожен чинник і вийти на розробку типових моделей організаційного, правового, технологічного формування інноваційного потенціалу підприємства з урахуванням галузевих і регіональних особливостей. Може йтися, наприклад, про завдання, структуру і організацію діяльності служб експертизи або патентування. Нами запропонована структура інноваційного потенціалу підприємства, яка необхідна для пошуку нових ринків, нових механізмів виведення продукції на нові ринки, тобто використання ринкових інновацій (рис. 2).

Рис. 2. Структура інноваційного потенціалу, необхідного для створення нових механізмів просування продукції на ринок, пошуку нових ринків і сфер споживання продукції (ринкові інновації)

Використання маркетингового потенціалу дозволить здійснювати управління маркетинговими заходами, що буде позитивно впливати на конкурентоспроможність продукції підприємства, в тому числі підприємств харчової промисловості.

З іншої сторони всякий інноваційний розвиток – це не лише основний інноваційний процес, але і розвиток системи чинників і умов, необхідних для його здійснення, тобто інноваційного потенціалу [4, с. 82-83].

Тому для розробки економічного механізму інноваційного розвитку підприємств ми вважаємо за доцільне розробити концепцію управління інноваційним розвитком підприємства, яка враховує інноваційну культуру та потенціал підприємства, потреби суспільного розвитку та обмеження, що пов'язані з використанням всіх наявних ресурсів (рис. 3).

Рис. 3. Загальна схема формування і реалізації концепції управління інноваційним розвитком підприємства

Концепція управління інноваційним розвитком підприємств повинна включати принципи управління; критерії вибору пріоритетних напрямків інноваційного розвитку; пріоритети інноваційного розвитку; стимулювання інноваційного розвитку, яке включає форми, методи та інструменти управління інноваційним розвитком. А також ми вважаємо, що обмеження повинні враховувати не лише ті, що пов'язані з використанням наявних ресурсів, але і організаційно-правове забезпечення інноваційного розвитку.

Досить часто менеджери підприємств, в тому числі і харчової промисловості в процесі управління інноваційною діяльністю не враховують взаємозв'язок всіх вищенаведених складових реалізації концепції управління інноваційним розвитком підприємств. Відповідно не враховуються можливості використання інноваційного потенціалу підприємств, а також не визначаються показники їх оцінки. Недооцінка такого підходу призводить до того, що за характеристики інноваційного потенціалу часто видаються показники, що відносяться до науково-технічного, виробничо-технологічного, кадрового або інших компонентів загального потенціалу підприємства. У подібних випадках власне інноваційний потенціал підприємства не виділяє, не заміряється і, як наслідок, цілеспрямовано не розвивається. У результаті не досягається результат – приріст нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Висновки з даного дослідження. Дослідження інноваційної культури та потенціалу підприємства дало змогу розробити концепцію управління інноваційним розвитком підприємства, яка враховує потреби суспільного розвитку та обмеження, що пов'язані з використанням всіх наявних ресурсів.

Концепція управління інноваційним розвитком підприємств включає принципи управління; критерії вибору пріоритетних напрямків інноваційного розвитку; пріоритети інноваційного розвитку; стимулювання інноваційного розвитку, яке включає форми, методи та інструменти управління інноваційним розвитком. Обмеження враховують не лише ті, що пов'язані з використанням наявних ресурсів, але і організаційно-правове забезпечення інноваційного розвитку.

Література

1. Андрианов Д.С. Сущность и структура инновационного потенциала организации [Электронный ресурс] / Д.С. Андрианов // Вестник ТИСБИ. – Казань, 2006. – №4. – Режим доступа : <http://www.tisbi.org/science/vestnik/2006/issue4/Econom2.html>
2. Гринько Т.В. Формування системи управління інноваційним розвитком підприємств / Т.В. Гринько // Вісник Хмельницького національного університету 2010. – № 4, Т.2. – С. 39-43.
3. Новицький В.С. Імперативи інноваційного розвитку / В.С. Новицький // Економіка України. – 2007. – №2. – С. 45-52.
4. Писаренко Б.А. Управління інноваційним розвитком підприємств / Б.А. Писаренко, Н.Б. Проценко // Вісник економічної науки України. – 2010. – №1. – С. 81-85.
5. Радіонова Н.Й. Визначення ознак інноваційного розвитку підприємств / Радіонова Н.Й., Осеніна Г.Ю. // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2010. – №11, ч. 2. – С. 112-115.
6. Солоха Д.В. Інноваційний розвиток як запорука забезпечення економічного зростання / Д.В. Солоха // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №6 (72). – С. 26-32.
7. Циолковский К.Э. Двигатели прогресса / К.Э. Циолковский // Изобретатель и рационализатор. – 1980. – №3. – С. 32-34.
8. Green Paper «Towards a European strategy for the security of energy supply». – Brussels : European Commission 2000. – 264 p.

Дерманська Л. В.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті досліджено інноваційну культуру та інноваційний потенціал підприємства. Запропоновано концепцію управління інноваційним розвитком підприємств з урахуванням потреб суспільного розвитку та

обмежень використання всіх наявних ресурсів.

Ключові слова: інноваційна культура, інноваційний потенціал, концепція, розвиток, підприємство.

Дерманська Л. В.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОНЦЕПЦИИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация. В статье исследована инновационная культура и инновационный потенциал предприятия. Предложена концепция управления инновационным развитием предприятий с учетом потребностей общественного развития и ограничений использования всех имеющихся ресурсов.

Ключевые слова: инновационная культура, инновационный потенциал, концепция, развитие, предприятие.

Dermanska L. V.

THEORETICAL PRINCIPLES OF FORMING OF CONCEPTION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES

Annotation. The innovative culture and innovative potential of the enterprise are investigated in the article. The conception of management of innovative development of enterprises including needs of social development and limitation of utilization of all present resources is proposed.

Key words: innovative culture, innovative potential, conception, development, enterprise.